

Národní
přírodní
rezervace

Býčí skála

Mendelova
univerzita
v Brně

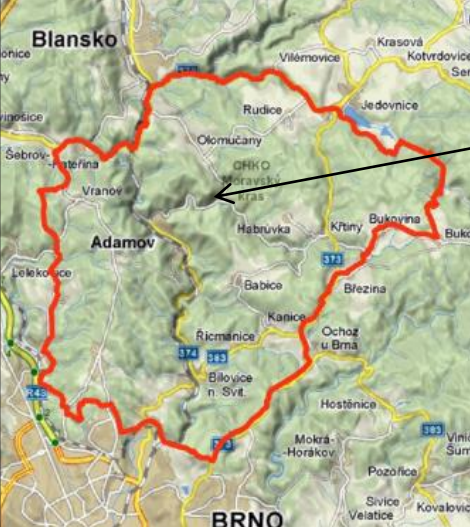
Tajemná jeskyně a klenot přírody

P. Jelínek a M. Čech

Mendelova univerzita
v Brně

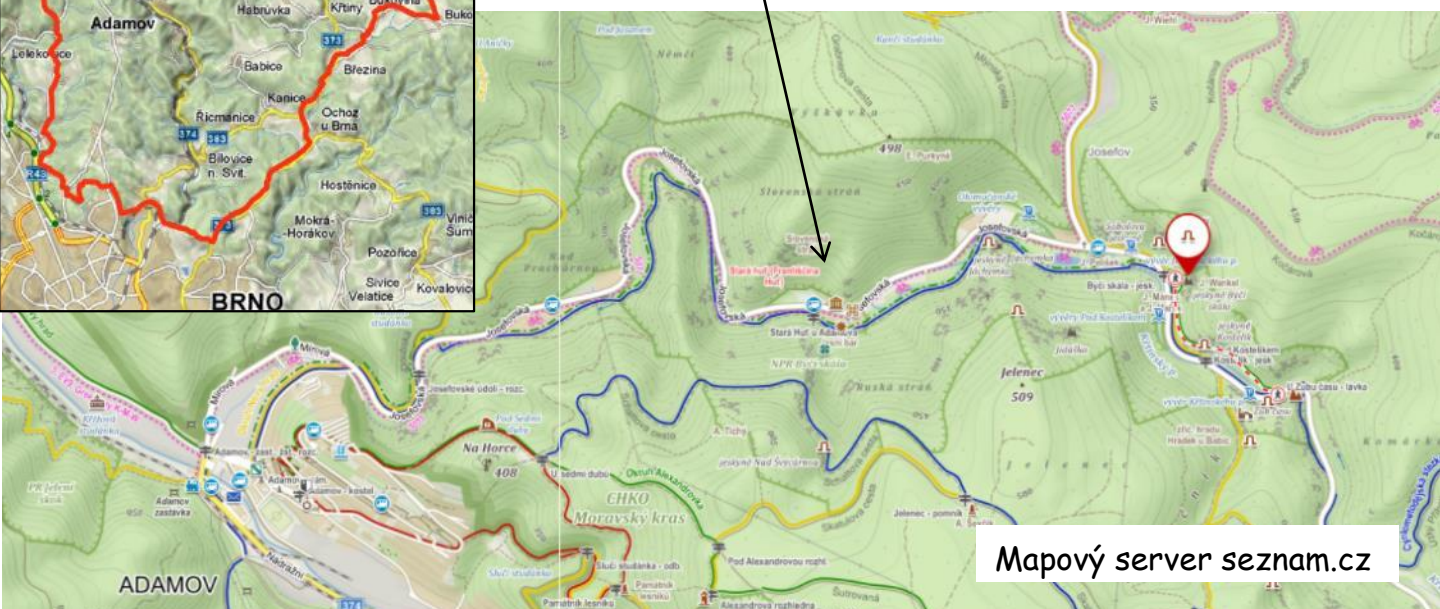

NPR Býčí skála

Mendelova
univerzita
v Brně

Školní lesní podnik
Masarykův les
Křtiny

Mapový server seznam.cz

OBSAH

Co území chrání.....3	Liliovité rostliny.....18
Jeskyňe a její obyvatelé.....4	Lesní orchideje.....20
Ptáci z Býčí skály.....7	Bučiny22
Historie Býčí skály.....9	Křtinský potok26
Jarní aspekt11	Zvířena.....29
Doubravy.....12	Chráněné a ohrožené druhy...32
Svahy a skály14	Mapka biotopů.....34

Zpracoval Ing. Petr Jelínek, Ph.D. a Milan Čech, Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Mendelova univerzita v Brně. Zpracováno za podpory Školního lesního podniku Křtiny. Červen 2024.

Fotografie na přední straně: jeskyňe Býčí skála s bronzovým býčkem a sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*) na fotografii Reného Bedana

Co území chrání

Mystické místo Býčí skála je významné z řady důvodů - jako paleontologické a archeologické naleziště, významný jeskynní systém, ale nepochybně také z důvodu přírodních krás a hodnot. Díky pestrému geologickému podloží - styku vápence a vyvřelin brněnského masívu, hlubokému údolí s Křtinským potokem a příkrými suťovými svahy tu najdeme řadu ohrožených druhů rostlin a živočichů. Nadmořská výška sahá od 280 do 500 metrů. Vyhlášena byla již v roce 1950 a postupně rozšiřována až na současných 190 hektarů, čímž je největší rezervací Mendelovy univerzity v Brně. Patří pod katastry obcí Babice n/S., Adamov, Olomučany a Habrůvka.

Jeskyně

Jeskynní systém Býčí skály nás dovede až k ponornému Jedovnickému potoku, na fotografii Marka Audyho je Proplavaná skála

Netopýři

netopýr velký

Z 27 českých druhů netopýrů zimuje v jeskyních NPR Býčí skála 17 druhů včetně netopýra velkého (*Myotis myotis*) a vrápenců malých (*Rhinolophus hipposideros*), které představujeme na fotografiích Marka Audyho, fotografie jsou pořízeny v Býčí skále, ale netopýři zimují v řadě jeskyní a štol Josefovského údolí. Oba druhy jsou chráněny a liší se způsobem zimování, vrápenec se na rozdíl od netopýrů balí do křídel.

Pravými jeskynními druhy jsou drobní chvostoskoci, dva z nich (*Arrhopalites ruseki*) a (*Onychiurus rauseri*) byly pro vědu popsány tady v Moravském krasu.

Na snímku máme větší druhy, které netráví v jeskyni celý život. Jedná se o sklepnici neboli můru sklepní (*Scoliopteryx libatrix*), která se neživí nektarem, ale nasává bobule, a píďalku jeskynní (*Triphosa dubitata*), z pavouků pak metu temnostní (*Meta menardi*) na fotografii Rudolfa Macka.

Můra sklepní

Bezobratlí v jeskyních NPR Býčí skála

Meta temnostní

Píďalka jeskynní

Sokol stěhovavý

Ptáci z Býčí skály

Na fotografiích Reného Bedana vidíme dva dravé ptáky, kteří hnízdí na Býčí skále, a to sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*) a poštolka obecná (*Falco tinnunculus*). Vzácným zimním hostem je zedníček skalní (*Tichodroma muraria*), kterého zde v roce 2020 zachytil stejný autor.

Mládě sokola

Poštolka obecná

Zedníček skalní

Další jeskyně

Mezi další jeskyně této rezervace patří Kostelík a Jáchymka, oběma prochází také značená stezka. I když byly jemně pozměněny činností Lichtenštejnů, jejich krása zůstala.

Pohřeb velmože z doby halštatské na malbě Libora Baláka

Pravěcí lidé z Býčí skály

Jeskyně byla osídlena od pravěku, ale nejznámější jsou nálezy z doby bronzové.

NÁVRAT DO BÝČÍ SKÁLY

17. ZÁŘÍ 2022

zábavně-vědecká rekonstrukce návratu bohyně na rituálním voze do jeskynní svatyně
v doprovodu halštatských elit a bojovníků

Z doby bronzové pochází nález honosného pohřbu halštatského velmože. V jeskyni se kromě ostatků lidí našly bohatě zdobené vozy, ozdoby a zbraně, jaké vlastnila tehdejší elita neznámého keltského kmene. Jeskyně zřejmě desetiletí sloužila jako svatyně, kde se pohřbívalo a obětovalo bohům.

V roce 2022 se konala rekonstrukce návratu halštatské princezny na Býčí skálu.

Bronzový býček z Býčí skály

Jeskyňe Býčí skála z Jáchymky na malbě Runka

Vranovsko – křtinský lichtenštejnský areál

Krajinné úpravy mezi Vranovem a Křtinami začaly již v průběhu 90. let 18. století a trvaly až do poloviny 19. století za panování bratrů Aloise Josefa a Jana Josefa Lichtenštejnů. Tento rod vlastnil zdejší lesy, v Adamově vybudoval zámek a ve Vranově rodinnou hrobku, využíval přírodních krás a podobně jako v Lednicko - valtickém areálu krajinu tvaroval. Krajinu objevovali první turisté.

Na olejomalbách rodinného malíře Lichtenštejnů F. Runka z let 1815 až 1820 vidíme jeskyni Býčí skála z portálu jeskyně Jáchymky, kam podobně jako na Kostelík mohli turisté dojet pohodlně kočárem, zajet na vyhlídku nad Býčí skálou a pokračovat do Křtin či zpět do Adamova. Mezi Jáchymkou a Býčí skálou zbudovali rybník s ostrůvky a území zpřístupnili několika dřevěnými mostky.

Jeskyňe Kostelík na malbě Runka

Sasanka hajní

Sasanka pryskyřníkovitá

Prvosenka jarní

Jaterník podléška

Brzy na jaře vykvétá na řadě míst koberec jarních druhů, především jaterník podléška (*Hepatica nobilis*), oba druhy sasaneček, bílá sasanka hajní (*Anemone nemorosa*) a žlutá sasanka pryskyřníkovitá (*Anemone ranunculoides*), ale také vzácnější zapalice žluťuchovitá (*Isopyrum thalictroides*) a prvosenka jarní (*Primula veris*). Na ně navazují květy dalších jarních druhů.

Zapalice žluťuchovitá

Jarní aspekt

Porost dubu šípáku na vápencových svazích

Doubravy

NPR Býčí skála hostí téměř 500 druhů rostlin, skoro pětinu všech druhů České republiky. Je to díky rozmanitému prostředí, na brněnské vyvěřelině jsou chudé půdy, často s duby a borovicemi, na vápenci mnohem bohatší směsi stromů a rozmanitých keřů a bylin podrostu. Vegetace se mění také s expozicí, duby a borovice najdeme především na jižních svazích. Ve starém dřevě nachází vhodné prostředí řada živočichů a hub.

Borovice lesní

Duby s dutinami

Řeřišničník písečný

Zvonek broskvolistý

Smolnička o becná

Náprstník velkokvětý

Bělozářka větvitá

V doubravách na kyselých horninách neroste mnoho druhů, ale některé z nich se pyšní krásnými květy, jako bělozářka větvitá (*Anthericum ramosum*), náprstník velkokvětý (*Digitalis grandiflora*) nebo zvonek broskvolistý (*Campanula persicifolia*). Nápadné květy má také smolnička obecná (*Lychnis viscaria*), méně nápadný je řeřišničník písečný (*Cardaminopsis arenosa*).

Kapradinka skalní

Svahy kolem Josefova

Nad Františčinou hutí a osadou Josefov bývaly pastviny, jejich zbytky jsou dosud porostlé stepní vegetací. Vzácné druhy najdeme také na strmých skalách z granodioritu - silně ohroženou kapradinku skalní (*Woodsia ilvensis*).

Františčina hut'

Pavinec horský

Hadinec obecný

Kavyl Ivanův

Bezlesí kolem hutě

Historie osady Josefov sahá hluboko do historie, krajinu ovlivňoval již paleolitický a neolitický lovec, později keltové. Ti všichni již před několika tisíci lety krajinu přizpůsobovali a odlesňovali, dodnes se v okolí Josefova najdou pasenky porostlé zbytky rostlin prastarých pastvin, mezi nimi stepní kavyl Ivanův (*Stipa pennata*). Dalšími zástupci bezlesí jsou pavinec horský (*Jasione montana*) nebo hadinec obecný (*Echium vulgare*). Vzácnější hadinec červený nebo vratička z této lokality vymizely.

Vápencové skalky
s kostřavou a rozchodníkem
ostrým

Rozchodník

Skalník celokrajný

Vápencové skály

Pro výslunné vápencové skály je typická teplomilná vegetace s trsy pěchavy vápnomilné (*Sesleria caerulea*), skalníkem celokrajným (*Cotoneaster integerrimus*) a žlutě kvetoucí tařicí sklaní (*Aurinia saxatilis*). Na skalách všech podloží najdeme rozchodník ostrý (*Sedum acre*).

Tařice skalní s trsy
pěchavy vápnomilné

Černýš hajní

Zběhovec lesní

Podrost doubrav

Vápencové jižní svahy porůstá bohatá směs rostlin, které snáší vysychavé půdu jako černýš hajní (*Melampyrum nemorosum*), zběhovec lesní (*Ajuga genevensis*) a kamejka modronachová (*Lithospermum purpurocaeruleum*).

Květ kamejky

Kamejka modronachová

Liliovité rostliny

Kokořík mnohokvětý

V rezervaci najdeme několik druhů z čeledi liliovitých, a to kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*) a kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*), dále pak konvalinku vonnou (*Convallaria majalis*), lilie nebo pstroček.

Kokořík vonný

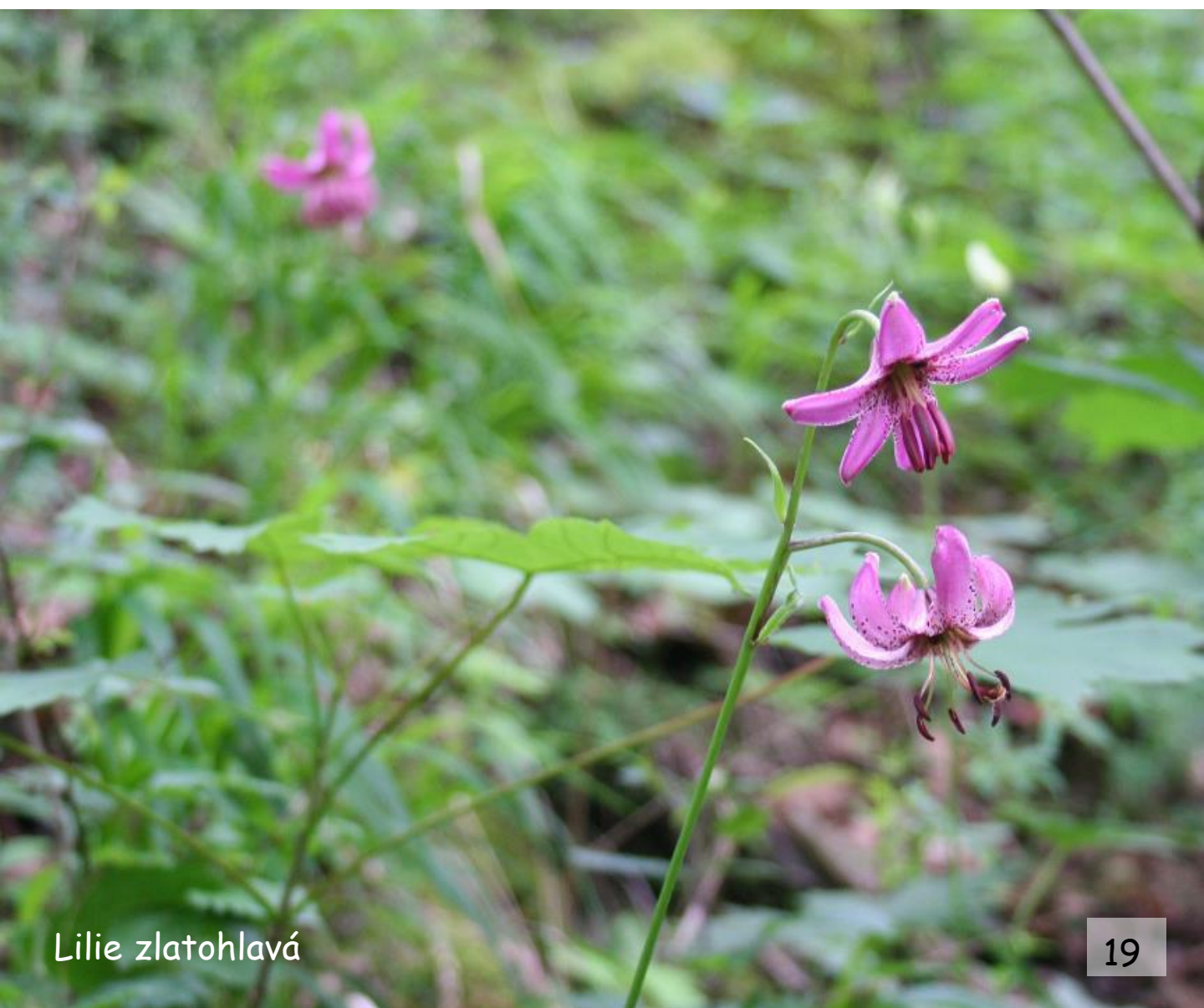
Konvalinka vonná

Mezi liliovité rostliny patří kromě lilie zlatohlavé (*Lilium martagon*) také drobný pstroček dvoulistý (*Maianthemum bifolium*), který bývá jen 10 cm vysoký s drobnými květy, z nichž se vytvoří červené bobule. Na rozdíl od lilie není chráněný.

Pstroček dvoulistý

Lilie zlatohlavá

Lesní orchideje

V rezervaci Býčí skála roste deset druhů lesních orchidejí, z nich nejdekorativnější jsou okrotice. Na výslunných vápencových svazích roste vzácná okrotice červená (*Cephalanthera rubra*), obě běžnější bíle kvetoucí druhy, okrotice bílá (*Cephalanthera alba*) a okrotice dlouholistá (*Cephalanthera longifolia*) dávají přednost doubravám a bučinám na méně exponovaných místech.

Okrotice červená

Okrotice dlouholistá

Okrotice bílá

Kromě běžných orchidejí rostou kolem Býčí skály také kruštíky. Tyto drobné orchideje mohou být nápadné, jako kruštík tmavočervený (*Epipactis atrorubens*) vázaný na vápencové svahy, ale také nenápadně se skrývat v kopřivách kolem Křtinského potoka jako zelenavě kvetoucí kruštík Greuterův (*Epipactis greuterii*) nebo kruštík modrofialový (*Epipactis purpurata*), který je nápadný jen část roku, a to když vyrůstá ze země.

Plody jilmu

Jilm horský

Severní svahy rezervace Býčí skála porůstají bučiny s javorem klenem (*Acer pseudo-platanus*) a jilmem horským (*Ulmus glabra*). Ty nemají bohatý podrost, ten najdeme až na chladných sutích a skalách, které nejsou tolik zastíněné.

Javor klen

Sutě

Nejvzácnějším druhem vápencových sutí je kriticky ohrožený ploštičník evropský (*Cimicifuga europaea*), který, který roste jen na několika místech České republiky a v Josefovském údolí je dosud hojný na strmých kamenitých svazích.

Květy ploštičníku

Plody klokoče

Květ klokoče

Sleziník zelený

Lomikámen vřdyživý

Tis červený

Dalšími vzácnými druhy krasových sutí je vzácný sleziník zelený (*Asplenium viride*), lomikámen vřdyživý (*Saxifraga paniculata*), ale také dekorativní keř klokoč zpeřený (*Staphylea pinnata*), jehož tvrdá semena se používala na růžence. Býčí skála je také jedinou rezervací ŠLP s tisem červeným (*Taxus baccata*). Tento jedovatý keř je silně zkousáván zvěří, takže jej najdeme zmlazený jen na skalách. Zatímco domácím zvířatům škodí, srnčí jej vyhledává.

Měsíčnice a oměj

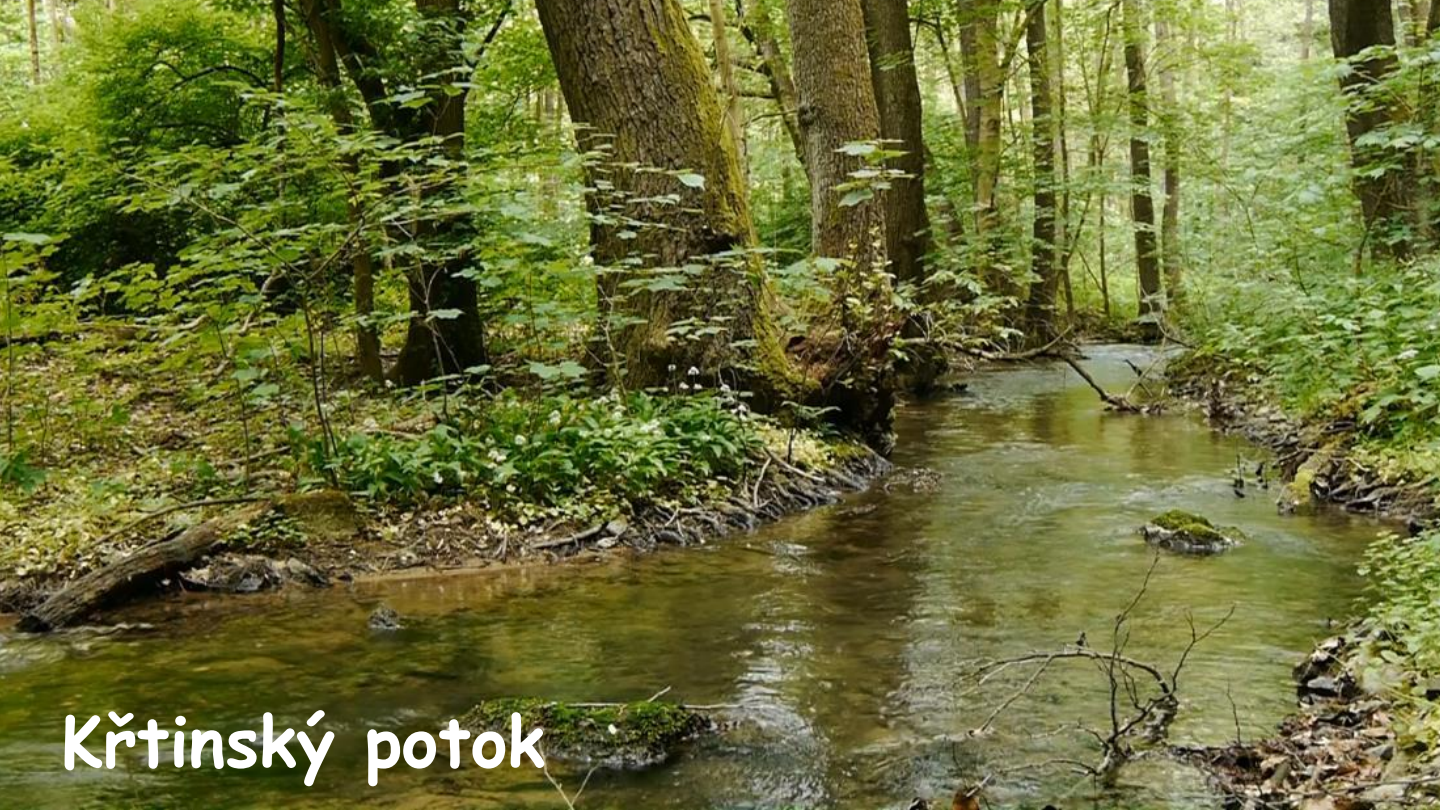

Oměj vlčí mor

Měsíčnice vytrvalá

Mezi nejdekorativnější rostliny vápencových sutí a skal patří měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*), jedná se o druh spíše vyšších poloh a zde v Moravském krasu osídluje chladné strmé svahy. Na skalách z vápence roste jedovatý oměj vlčí mor (*Aconitum lycoctonum*).

Křtinský potok

Rezervací Býčí skála protéká Křtinský potok, jehož podzemní tok není doposud uspokojivě prozkoumaný. Vtéká u Výpustku několika ponory do podzemí, jímž protéká několik kilometrů, aby se nedaleko Býčí skály vynořil a k ní tek l již nad zemí. Z Býčí skály vytéká Jedovnický potok, s Křtinským potokem se stéká a jako Křtinský potok ústí do Svitavy. Vodní prostředí s rybníkem u Josefova činí pestré prostředí rozmanité živěně rostlin i živočichů včetně vzácné rybky vranky obecné (*Cottus gobio*).

Řeřišnice hořká

Květy řeřišnice

Květ česneku

Kolem Křtinského potoka najdeme několik rostlin s bílými květy, především česnek medvědí (*Allium ursinum*), údajně si na něm pochutnávali medvědi a zbavovali se jím parazitů. Další rostlinou je peprná řeřišnice hořká (*Cardamine amara*).

Česnek medvědí na snímku s žlutým pitulníkem

Křtinský potok doprovází také kakost hnědočervený (*Geranium phaeum*), devětsil lékařský (*Petasites hybridum*), křehkýš vodní (*Myosoton aquaticum*) nebo hluchavka skvrnitá (*Lamium maculatum*).

Kakost hnědočervený

Mokřýš vodní

Hluchavka skvrnitá

Devětsil lékařský

Skokan štíhlý při páření

Rosnička zelená

Skokan štíhlý

Na vodní prostředí je vázána řada ohrožených druhů živočichů, především obojživelníci, kteří se rozmnožují v rybníce v Josefově. Na snímku jsou skokani štíhlí (*Rana dalmatina*) a rosnička zelená (*Hyla arborea*). Z ptáků, kteří loví v potoce, tu hnízdí skorec vodní (*Cinclus cinclus*) a ledňáček říční (*Alcedo atthis*).

Zástupci fauny

Skorec vodní

Ledňáček říční

Rys ostrovid

Rys ostrovid

Zdroj: Fotopasti Mendelovy univerzity

V roce 2016 se v Moravském krasu objevila vzácná šelma - rys ostrovid (*Lynx lynx*), která sem přivandrovala až z moravských Beskyd. Snímky jsou z fotopasti zoologů Mendelovy univerzity v Brně, podobně jako fotografie lišky obecné (*Vulpes vulpes*). V roce 2018 rys zmizel, když ztratil obojek s GPS, který jej chránil před pytláky.

Plch velký (*Glis glis*) obývá dutiny stromů, ale také základnu jeskyňářů.

Plch velký

Liška obecná

Jasoň dymnivkový

Vzácní zástupci hmyzu

Z velkého počtu vzácných zástupců hmyzu se nám podařilo zaznamenat roháče obecného (*Lucanus cervus*), tesaříka bukového (*Cerambyx scopolii*), kriticky ohroženého jasoně dymnivkového (*Parnassius mnemosyne*) a přástevníka kostivalového (*Euplagia quadripunctaria*).

Přástevník kostivalový

Tesařík bukový

Roháč obecný

KO – kriticky ohrožený druh

Výběr chráněných druhů

ROSTLINSTVO pokračování

32

P. Jelínek a M. Čech. Národní přírodní rezervace Býčí skála. Tajemná jeskyně a klenot přírody.

Publikace vznikla jako výsledek výzkumu ohrožených druhů rostlin lesů severně od Brna Ústavu lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie. Je to jeden z výsledků projektu EHP-CZ02-OV-1-012-2014 Červená kniha dřevin ČR, Červená kniha ohrožených druhů lužních lesů BR Dolní Morava a Červený seznam ohrožených druhů ŠLP Křtiny a rovněž projektu Videodatabáze rezervací ŠLP Křtiny, který byl financován z účelové činnosti Školního lesního podniku Křtiny na Mendelově univerzitě v Brně.

Legenda k mapě na poslední straně
Typy lesních geobiocenóz J.Horáka,
1985 - 1988

1		Stepní lada	7		Fagi querceta tllae
2		Comi querceta dealpina	8		Carpini querceta tllae
3		Fagi querceta dealpina	8a		Carpini querceta tllae fagi
3a		Fagi querceta dealpina x Fagi querceta tllae humilia	8b		Carpini querceta tllae-aceris x carpini acereta
3b		Fagi querceta roboris humilia	9		Carpini querceta
4		Querceta	10i		Querci fageta inferiora
4a		Querceta fagina x Fageta quercina inferiora	10s		Querci fageta superiora
5		Fagi querceta	11		Fageta quercina
5a		Querci carpinea fagi	12		Querci fageta tllae
6		Fagi querceta x Fagi querceta tllae	12a		Querci fageta inferiora x Fagi querceta
12i		Querci fageta tllae aceris inferiora	17		Comi carpinea
12s		Querci fageta tllae aceris superiora	17a		Comi carpinea fagi
13		Carpini fageta	18		Comi carpinea tllae
13a		Carpini fageta aceris	19		Comi fageta
14		Fageta paupera	19a		Comi fageta x Fageta tllae
14a		Fageta typica	19b		Comi fageta x Fageta querceta tllae
14b		Fageta aceris	20		Comi fageta humilia
15		Comi querceta carpini	21		Fageta tllae
16		Comi querceta tllae aceris	21a		Fageta tllae aceris
16a		Comi acereta tllae	21b		Fageta tllae aceris humilia
22		Carpini acereta tllae	23		Tllae acereta fagi
22a		Carpini acereta fagi	23 x 21		Tllae acereta fagi x Fageta tllae aceris
23		Tllae acereta fagi	23 x 24		Tllae acereta fagi x Fraxini aneta
24		Fraxini aneta	25a		Komplex slunných skalních geobiocenoz na vápenci
25a		Komplex slunných skalních geobiocenoz na vápenci	25b		Komplex slunných skalních geobiocenoz na vápenci
26a		Komplex slunných skalních geobiocenoz na granodioritu	26b		Komplex slunných skalních geobiocenoz na granodioritu

Stožní kotelni podkroží "Mazaný kádlní kotelni"
Národní přírodní rezervace
BYČÍ SKÁLA
TYPY LESNÍCH GEOMORFOLOGICKÝCH
J. Hájek 1985-88
1:5000

1.5000